

JE VERLIEST WAT!

HOE AFVAL (NIET) WORDT OPGERUIMD

Een slang kruipt in één keer uit zijn oude huid. Jij verliest je huid schilfertje voor schilfertje. Binnen een maand heb je zo een HEEL NIEUWE HUID! Je oude stukjes huid dwarrelen als stof door je huis rond. De piepkleine stofmijten in je bed en op je bank zijn er dol op! En ze hebben mazzel. In de tijd dat je dit stukje las, heb je al 20.000 huidcellen verloren. Zeg dus maar even EET SMAKELIJK tegen de mijten om je heen.

MENS

per jaar verlies jij een halve kilo huid en 35.000 haren

BOOM

verliest 200.000 bladeren per jaar (en sommige wel een miljoen)

SLANG

gooit 3 keer per jaar in één keer zijn oude huid weg

vuilnisvreeters

Vallende bladeren. Het klokhuis van jouw appel. Een dode muis. Allemaal afval dat opgeruimd moet worden. De natuur heeft daar een speciaal leger voor. Het bestaat uit schimmels, bacteriën, wormen en insecten. Ze ruimen niet alleen op, maar zorgen ook dat alles uit het afval opnieuw gebruikt kan worden. Ze zijn dus de ultieme recyclingkampioenen!

WORMENBENDE

Een tuin zonder wormen? Foute boel! Regenwormen graven gangen van wel 3 METER DIEP! Zo loopt water makkelijk de grond in. Handig voor dorstige planten. Maar ook voor jou, want anders zou jouw tuin na elke regenbui één grote modderpoel zijn. Ook maken regenwormen de grond heel vruchtbaar. Ze eten zich letterlijk door de grond heen. En elke keer als ze de opgegeten aarde uitpoepen, zit die vol voedingsstoffen. Zie je dus wormen? Hoera! Dan gaat het goed met jouw tuin!

MAAK JE EIGEN WORMENHOTEL

Planten groeien supergoed van de poep en plas van wormen. Hoe je daaraan komt? Maak met 3 plastic bakken of emmers je eigen wormenhotel!

- 1 Boor gaten van 1 centimeter in de onderkant en zijkanten van 2 emmers.
- 2 Zet de emmer zonder gaten onderop. Leg er een steen of een bakje in.
- 3 Zet hier een emmer met gaten op. Vul deze met natte bladeren, stro en compost, of als je dat niet hebt: natte krantensnippers.
- 4 Doe de wormen erbij. Je hebt compostwormen nodig. Deze vis je uit een composthoop, krijg je cadeau van iemand die al een wormenhotel heeft of bestel je online.
- 5 Zet de laatste emmer erbovenop. Dit is de 'voerbak'. Hier gooi je vanaf nu je groente-, fruit- en tuinafval in (het liefst gesneden).
- 6 Boor een paar gaten in de deksel voor zuurstof. Sluit de bovenste bak/emmer af.
- 7 Zet je wormenhotel op een droge en beetje donkere plek. Buiten is prima.
- 8 Na een paar weken kun je de wormenplas en -poep gebruiken. De poep zit in de middelste bak en kun je zo bij je plantjes gooien. De plas haal je uit de onderste bak. Mengen met water en spuiten maar!

TIP
Wormenpoep uit de emmer gehaald? Dan zet je deze emmer gewoon bovenop. Zo wissel je de 2 emmers met gaten steeds door.

ruimtezooi

Toen je oma klein was, was de ruimte nog helemaal schoon. Tegenwoordig is dat wel anders. Meer dan 100 MILJOEN stukjes ruimteafval cirkelen om de aarde. Zoals schroefjes van satellieten en een VERLOREN TANDENBORSTEL van een astronaut. Zelfs een hele rakettrap! En de meeste satellieten in de ruimte werken ook al lang niet meer. Al dit afval beweegt gigantisch snel door de ruimte. Door deze hoge snelheid kan zelfs het kleinste brokstukje veel kapotmaken bij een botsing. Zoals met een satelliet. Of een ruimtestation: zelfs astronauten moeten weleens uitwijken voor rondvliegend afval!

AFVAL vanaf de aarde de ruimte in schieten: een slimme oplossing of een slecht idee?

mest van mensenpoep

Poep. Jouw voorouders wisten daar wel raad mee. Op hun eigen akkers groeide het eten voor henzelf en hun dieren. **UITGEOEPT** werd het samen met voedselresten gewoon terug op dezelfde akkers gegooid. Prima mest voor nieuwe planten. Die ook weer gegeten en uitgepoept werden. Zo gingen de voedingsstoffen de hele tijd rond. Tegenwoordig hebben we kunstmest. De voedingsstoffen daarin worden maar één keer gebruikt. Ze komen niet terug op de akker. Want plantenresten belanden in de prullenbak. En uitgepoepte voedingsstoffen in het riool. Daarom hebben we steeds meer kunstmest nodig. Terwijl er steeds minder voedingsstoffen overblijven.

plastic in je bloed

Grote kans dat er op dit moment plastic in jouw lichaam **RONDDOBBERT!** Plastic breekt namelijk niet af. Het valt alleen maar uit elkaar in een heleboel onzichtbare stukjes. Die stukjes zitten overal. In de zee. In de lucht. In je voedsel. En dus ook in je lichaam. Onderzoekers vonden ze bij mensen bijvoorbeeld al in hun bloed, longen en moedermelk.

PLASTIC-WEETJES

De helft van het plastic wordt na 1 keer gebruiken weggegooid.

Kauwgom is gemaakt van plastic.

Gemiddeld eten mensen 5 gram plastic per week. Dat weegt net zoveel als een bankpasje.

Halverwege de vorige eeuw gebruikten we voor het eerst plastic. Dat plastic ligt nu nog in de natuur.

ZITTENBLIJVERS

Weet jij hoelang het duurt voordat de natuur iets heeft opgeruimd?

- klokhuis - 2 weken
- dode muis - 1 maand
- krant - 6 maanden
- ijsstokje - 5 jaar
- kauwgom - 20 jaar
- frisdrankblikje - 50 jaar
- glas - 1 miljoen jaar
- plastic rietje - oneindig